

De stilte van de natuur heeft veel geluiden ◀

Dolle boel in vogelasiel De Wulp ▶

De Wulp

INHOUD

- 3 Van de voorzitter
- 4 De huismus - *Wim Kooij*
- 7 Programma viering 'HVB 100 jaar jong!'
- 8 De stilte van de natuur heeft veel geluiden - *Foeke Zeilstra*
- 10 Vogelgidsen voor de beginnende vogelaar - *Judith van Wijk*
- 13 HVB levert koubestendige egelhuizen
- 14 De reuzenalk, pinguïn van het noorden - *Martin Lok*
- 17 Waar zijn ze gebleven? - Kees Tegelberg, voorzitter Vogelopvangcentrum Midden-Nederland
- 19 Nieuwe spelregels CEL
- 20 CEL-excursies
- 22 Hans Elders, HVB-lid voor het leven
- 23 Hubertusduin en Klein Zwitserland, excursies in eigen wijk *Rita Mens*
- 24 Vogelasiel De Wulp: dolle boel in het broedseizoen *Sharon Lexmond*
- 26 Veldwaarnemingen mei | juni - *Wim Kooij*
- 30 In Oxonia zag ik een vliegende rat... *Foeke Zeilstra*
- 33 Geslaagde HVB-Textelreis - *Henk Wardenaar*
- 34 Verenigingswinkel
- 35 Contact en Colofon

Welkom nieuwe leden!

C. Minis, Den Haag
 V.J. Kardaun, Den Haag
 M.R. Robberecht, Den Haag
 J.J.W.M. Bloemen, Den Haag
 F.E.I. van der Vet, Den Haag
 Christy Harting, Den Haag
 I. Kraayeveld, Den Haag
 I. Kraayeveld-Rötgers, Den Haag
 M.I. Went-Barreveld, Den Haag

E.M. de Jong, Den Haag
 N.J. Blomberg, Den Haag
 A.J. van Dijkhuizen, Den Haag
 M.D. Waling, Den Haag
 H.H.M. Hottentot-Potters, Den Haag
 E. den Uijl, Den Haag
 H.J.A.M. de Vries Schultink, Wassenaar
 M.R. Timmerman, Den Haag
 D.K. de Hoogd, Wassenaar

F. Szabo, Berkel en Rodenrijs
 R. Knoester, Voorburg
 M.A. Sirks, Den Haag
 A. de Wilde, Leidschendam
 M. van Tilburg-Boere, Den Haag
 C. de Gram, Den Haag
 B. Scholten, Wassenaar
 E.J. Louwman, Den Haag
 R. Haringsma, Den Haag

Foto cover: Paapje - Gefotografeerd door Boudewijn Schreiner.

Dit paapje op de Zeeuwse eilanden had een favoriete uitkijkpost van waaruit hij goed zicht had op toekomstige prooien, zoals insecten.

Van de voorzitter

Langzaam kruipt de datum waarop we onze 100ste verjaardag vieren - zondag 28 september - dichterbij. In deze Wulp vindt u de laatste details van het programma. Recent is een onderdeel toegevoegd: een presentatie van het ringstation Meijndel. Als Haagse Vogelbescherming ondersteunen we deze belangrijke activiteit van harte. Wist u dat ieder jaar een groep HVB-leden welkom is op het ringstation waar, zoals u begrijpt, het rondleiden van bezoekers geen prioriteit is. Een buitenkansje dus! De datum vindt u in het fraaie CEL-programma.

U heeft in de afgelopen Wulpen met regelmaat kunnen lezen over het door ons erelid Tom Loorij gecoördineerde project 'Stadsvogelatlas Den Haag'. Daarin worden de broedvogelinventarisatiegegevens van de afgelopen jaren in kaart gebracht. Een heuse Haagse avifauna dus. Tom Loorij heeft er in de afgelopen jaren enorm veel uren ingestoken. Het redactieteam is recent versterkt met de komst van HVB-vriend Wim Calame en ons lid Vincent van der Spek. Samen met Wim Kooij, Adri Remeeus en Boudewijn Schreiner is de eindsprint ingezet. Germaine Pasmans staat te popelen om de gegevens in een fraai geïllustreerd boekwerk op te nemen. De ambitie om de uitgave klaar te hebben op de viering van onze 100ste verjaardag in Villa Ockenburgh, hebben we moeten laten varen. Dat is jammer, maar kwaliteit staat nu eenmaal vaker op gespannen voet met Vadertje Tijd. De uitgave verschijnt in de loop van de tijd.

De invoering van de nieuwe huisstijl van onze vereniging gaat stapsgewijs. We zijn de

afgelopen winter begonnen met het nieuwe logo, in februari verscheen De Wulp in een nieuw formaat en modernere vormgeving en nu is de website Haagse Vogels aan de beurt. De eerste schetsen liggen er. Tussendoor is een aantal veelgebruikte folders vernieuwd en is de nieuwe HVB-look door Judith van Wijk en Leonie Jansen doorgevoerd in onze digitale media.

Goed nieuws is ook dat Martin van de Reep voorbereidingen treft voor de bouw dit najaar van een ijsvogelbroedwand in Clingendael. Een tweede belangrijk feit is dat er contacten zijn met woningbouwcorporatie Hof Wonen over het aanbrengen van gierzwaluwnestkasten aan de gevels van geschikte panden uit hun portefeuille. Bezien wordt hoe dit kan worden meegenomen in de planning van regulier onderhoud. Na de vakanties gaat het bestuur zich buigen over de vraag hoe we de capaciteit voor het bouwen van broedvogelwanden en het ophangen van nestkasten kunnen uitbreiden. Er ligt nu eenmaal een verplichting naar onze sponsors. Verder blijven de vogelrustgebieden een punt van aandacht. Uitbreiding is geen luxe als je bedenkt dat de bevolking van Den Haag in de komende jaren met ca 100.000 mensen zal toenemen. Dat betekent niet alleen een grotere druk op voorzieningen als huisartsen, scholen maar ook een toenemende recreatiedruk op onze groengebieden. Als Haagse Vogelbescherming staan we pal voor de belangen van onze achterban: de vogels. En hoe mooi ze ook zingen, vogels krijgen in de samenleving pas een stem via uw lidmaatschap van de HVB.

Tot ziens op zondag 28 september op Landgoed Ockenburgh!

Foeke Zeilstra
voorzitter HVB

Overleven in een haag in Den Haag

De huismus

Tekst: Wim Kooij

Te midden van de drukte van Den Haag, waar stedelijke ontwikkeling en infrastructuur de boventoon voeren, heeft een kwetsbare medestadsbewoner het al sinds de jaren negentig lastig: de huismus. Ooit een vanzelfsprekende verschijning in elke straat, tuin of dakgoot, is hij inmiddels in veel Haagse wijken een zeldzaamheid. Reden om nog verder te somberen?

Ja, maar toch zijn er ook hoopvolle ontwikkelingen.

Van talrijk tot kwetsbaar

Tot ver in de twintigste eeuw was de huismus onbetwist de talrijkste broedvogel van Nederland. In de jaren vijftig telde de landelijke populatie nog het dubbele van wat er in de laatste decennia over was. En vervolgens ging het nóg harder achteruit. In het rapport *Randstad en broedvogels* uit 1981 werden in vrijwel alle Haagse wijken dichtheden van >100 paren per km² genoteerd, met uitschieters tot boven de 1000. De meest recente tellingen (2023), eerder opgenomen in de nieuw te verschijnen Haagse broedvogelatlas, wijzen uit dat Den Haag nog een kleine 500 paar herbergt, en de randgemeenten nog geen 300. De grootste kolonie bevindt zich in Duindorp (68 paar), en ook noordelijker in Scheveningen en in oud-Voorburg zijn nog gezonde populaties. Verder zijn er nog iets kleinere aantallen in oude wijken als het Regentessekwartier, Zeeheldenkwartier, Schilderswijk en de Stationsbuurt. In veel andere wijken, zoals Escamp, Laak en Loosduinen, zijn de mussen nagenoeg verdwenen. Stadsboerderijen, zoals die in Scheveningen en Landzicht in het verder mus-arme Leidschenveen, herbergen nog enkele vitale groepen huismussen – mede dankzij zorgvuldig en doelgericht beheer dat nestgelegenheid, voedsel en schuilplekken biedt binnen een stedelijke omgeving. Landelijk lijkt het tij inmiddels langzamerhand te keren, maar in de Haagse regio is de situatie nog steeds zorgelijk.

Oorzaken van de achteruitgang

De achteruitgang van de huismus is het resultaat van een samenspel van veranderingen in onze leefomgeving. Een van de belangrijkste oorzaken is de ingrijpende transformatie van de bebouwde omgeving: traditionele pannendaken verdwijnen of worden grondig gerenoveerd, waardoor talloze nestplekken verloren gaan. Tegelijkertijd is het openbaar groen steeds ‘netter’ en strakker ingericht. Rommelige hoekjes met struiken en insectenrijke begroeiing maken plaats voor onderhoudsarme beplanting of bestrating, terwijl juist die wilde, ongeordende stukjes essentieel zijn voor de huismus. Ze bieden voedsel, dekking en broedgelegenheid. In het broedseizoen zijn mussen namelijk sterk afhankelijk van insecten om hun jongen te voeren. Zaden alleen zijn dan niet voldoende.

Ook de steeds verdergaande verstening van tuinen speelt de soort parten: struiken, heggen en gazons maken plaats voor grind, tegels, kunstgras en schuttingen – elementen die nauwelijks nog beschutting of voedsel opleveren. Zo ontstaat een stille, maar structurele vershraling van het leefgebied van de huismus.

Kwetterplekken als levensader

De huismus is een koloniebroeder die sterk honkvast is: hij blijft het liefst binnen een straal van 500 meter van zijn geboorteplek. Dit maakt het herstel van populaties lastig als er eenmaal gaten vallen in het netwerk van leefgebieden. Om die reden zijn zogeheten ‘kwetterplekken’ essentieel. Genoeg struweel, voedsel en schuilruimte vormen dan een mooie aanleiding om er vrolijk op los te kwetteren. Het handhaven van zo’n situatie helpt om een populatie bescherming te bieden en stand te houden. En dan heet de huismus ook nog eens zo omdat hij graag broedt tegen een huis aan. Traditionele pannendaken met open dakranden of kieren, waar hij veilig nesten kan bouwen, zijn favoriet. Liefst ongeïsoleerde dakranden, al met al dus liefst wat oudere huizen met een niet al te goed onderhoud.

Bescherming in de praktijk

Naast het behoud van bestaande kolonies, zoals bij Den Haag Centraal, zijn er ook gerichte projecten opgezet. In het chique Benoordenhout leeft nog slechts een klein groepje mussen van zo’n 15 vogels, waarbij er in 2023 zelfs nestjongen zijn uitgezet om de populatie aan te vullen. Zulke ingrepen zijn uitzonderlijk, maar tonen aan hoe kwetsbaar sommige groepen zijn.

Martin

Een verhaal over de huismus in Den Haag is niet compleet als ons erelid *Martin van de Reep* niet specifiek wordt genoemd. Met zijn decennialange ervaring als bouwkundig specialist bij de gemeente Den Haag weet hij als geen ander dat stedelijke ontwikkeling kan botsen met de belangen van gebouwbewonende vogels zoals de huismus. Zijn kennis komt enorm van pas om mussen te beschermen, vooral op plekken waar renovaties of nieuwbouw gepland zijn. In samenwerking met woningcorporaties, ecologen en gemeenten boekt hij steeds meer successen met alternatieven en aanvullende maatregelen zoals neststenen of kunstnesten

Foto: Boudewijn Schreiner

Op het Franse platteland, waar deze foto is gemaakt, staat het ouderlijke gezag nog in hoog aanzien. De jonge huismus kijkt met ontzag op tegen zijn vader.

in gevels. Ook heeft hij met de al aangehaalde *kwetterplekken* leuke successen geboekt.

In Moerwijk heeft hij nestkasten geplaatst naar aanleiding van bewonersmeldingen over het verdwijnen van het kenmerkende ‘kwetterge-luid’. In Laakkwartier worden op initiatief van Martin bij renovaties neststenen gebruikt.

Een recent succesverhaal is dat van Den Haag Centraal, waar het perron uitgebreid wordt. Dankzij Martins inzet – en die van enkele andere betrokkenen – blijft nu niet alleen een musvriendelijke haag behouden, maar zijn de betrokkenen van ProRail zelfs zo enthousiast gemaakt dat gezien wordt wat er nog extra kan worden gedaan voor de opgewekte kwetteraars. Op 11 juli werden hier 32 mussen geteld waarvan bijna de helft jongen. Door op tijd mee te denken en in te grijpen, worden ook in een dichtbebouwde stad als Den Haag leefbare zones voor huismussen mogelijk gemaakt.

En dan geeft Martin ook nog een gerichte impuls aan mussenpopulaties die een kwijnend bestaan leiden. Het mussenkolonietje op de hoek van de Poorterstraat en de Pieter Meinerstraat, al sinds 15 jaar de laatste enclave in het Benoordenhout, stond op het punt te verdwijnen. Het aantal vogels was gedaald tot ongeveer tien, wat al een kritisch laag aantal is. Bovendien was er een ernstig tekort aan vrouwtjes: er maakte nog slechts één dame deel uit van het gezelschap. Om de populatie te versterken, werden enkele jaren geleden acht jonge mussen uit vogelopvang De Wulp succesvol uitgezet. Na de volgende winter was het overlevingspercentage verheugend en bleken er gelukkig weer drie vrouwtjes aanwezig. Toch bleef het probleem zich herhalen: twee jaar later was er opnieuw slechts één vrouwtje

en nog maar vijf mannetjes. Daarom werd besloten opnieuw jonge mussen uit te zetten, ditmaal in twee groepen van respectievelijk acht en een maand later zes vogeltjes. Nu is het afwachten hoe de kolonie zich verder ontwikkelt. Tegelijkertijd zou de weer regelmatig gesignaleerde sperwer voor extra druk op deze kwetsbare populatie kunnen zorgen. Het blijft dus spannend hoe het met deze bijzondere mussenenclave verder zal gaan.

De toekomst van de huismus in Den Haag

Hoe de Haagse huismus ervoor staat is een spiegel voor de staat van de stedelijke natuur. En dat geeft dan toch een wat somber beeld. Gelukkig zijn er tekenen van licht herstel, maar daar blijken de door Martin c.s. geïnitieerde ingrepen dan ook wel hard voor nodig.

Het behoud van deze vogel vraagt om blijvende aandacht. Dat betekent: bewust omgaan met renovatieprojecten, het actief creëren van kwetterplekken, en vooral ruimte laten voor rommelige hoekjes, struweel en bloemenranden die insecten aantrekken.

De samenwerking tussen ecologen, bewoners en beleidsmakers blijkt cruciaal: zelfs in de drukste delen van de stad – van hectische stationsomgevingen tot versteende woonwijken – kunnen weer veilige leefplekken ontstaan voor deze karakteristieke stadsbewoner.

Zolang er mensen zijn die waarde hechten aan het opgewekte gekwetter in de haag, en bereid zijn zich in te zetten voor de leefvoorwaarden die de soort nodig heeft, blijft er perspectief. Ook in een steeds voller en strakker wordende stad kan de Haagse mus dan een toekomst hebben. 🐦

Programma viering

HVB 100 jaar jong!

Op dinsdag 23 september a.s. is het precies 100 jaar geleden dat de Vereniging voor Vogelbescherming 's-Gravenhage e.o. werd opgericht. Dat moet natuurlijk worden gevierd en dat doen we! U bent van harte welkom vanaf 10.30 uur op **28 september in en bij Villa Ockenburgh**. Het wordt een interessante, gezellige en feestelijke dag!

Voorlopig programma Jacobzaal

10.30 – 11.00 uur Caroline Walta
11.15 – 11.45 uur Sharon Lexmond
12.00 – 12.30 uur Ruud van der Waard
12.45 – 13.15 uur Ed Opperman
13.30 – 14.00 uur Vincent v.d. Spek en Rinse v. Vliet

Ooievaars in Den Haag e.o.
Vogelopvang toen en nu
Eendenkooi Zuiderpark
Vogels in het Haagse
Ringstation Meijndel

In de Annazaal vindt u

- De beste ingezonden foto's van de fotowedstrijd, de mooiste kleurplaten en tekeningen van de kleurplaten- en tekeningenwedstrijd.
- Een tentoonstelling van oude documenten ten tijde van de oprichting, filmopnames van de vogelopvang, foto's van de rustgebieden, vogelfoto's van leden enz.
- Tentoonstelling educatieve collectie vogelitems.
- Braakballen determineren onder deskundige begeleiding.
- Vogelkunst

In de kas

Van 10.30 – 14.00 uur

Bijkomen van alle activiteiten met een kopje koffie of thee.

Van 14.00 – 16.00 uur

Receptie voor genodigden en HVB-leden. Uitreiking prijzen winnaars van de foto-, kleurplaat- en tekenwedstrijden.

Op het terras achter de villa

(bij minder goed weer in de entree en foyer)

- Kraampje met folders, nestkasten, raamstickers, etc.
- Kraampje waar kinderen (4 tot 12 jaar) kunnen knutselen.
- Kraampje waar jong en oud kan worden geschminkt.
- Kraampje voor 'pubquiz' (vanaf 8 jaar): vragen bij geplastificeerde vogel- en natuurfoto's.
- Kraampje voor workshop natuurfotografie: telescopen en camera's.
- Fotospeurtocht door het park Ockenburgh (ouders met kinderen).
- Er worden meerdere begeleide excursies door park Ockenburgh gegeven.

Consumptiebonnen kunnen **alleen** bij de consumptie-uitgiftekraam bij de foyer worden ingewisseld tegen koffie, thee of frisdrank. Consumpties in de kas moeten altijd worden afgerekend.

Routebeschrijving: zie de site van Villa Ockenburgh www.villaockenburgh.nl

De stilte van de natuur heeft veel geluiden...

Tekst: Foeke Zeilstra - Foto's: Hans Walhain, Boudewijn Schreiner, Peter Vank, Foeke Zeilstra

Deze woorden zijn zeker van toepassing op de natuurbeleving van vogelliefhebbers. De gevorderde vogelaar sluit immers zijn ogen en spitst nadrukkelijk zijn of haar oren. In deze augustus Wulp geen vakantiekiekjes, maar een verslag van een aantal dicht bij huis natuur belevenissen.

Ambitieuze slechtvalk

We beginnen bij de Watertoren in Scheveningen. Daar broedt alweer jarenlang de vogel die sneller is dan Max Verstappen, de slechtvalk. Ons lid Hans Walhain kwam daar onverwacht een jonge valk – een van de drie jonkies van dit voorjaar – tegen op het fietspad. Het dier sleepte dapper met een geslagen houtduif, zijn eerste prooi? Het oog lijkt groter dan de maag.

De 100-dagen vogel komt tot broeden

In de Breitnerlaan en in de Riouwstraat hebben we nestkasten voor gierzwaluwen opgehangen. Op de Breitnerlaan hebben de zwaluwen ze nog niet allemaal ontdekt, maar Boudewijn Schreiner maakte deze foto dit voorjaar bij een kast in de Riouwstraat.

Het uitzetten van huismussen in het Uilennest

Er zit een kleine kolonie huismussen in het Uilennest, de buurt naast het ANWB gebouw. De mini-kolonie houdt braaf stand, maar de man vrouw verhouding was danig uit balans geraakt. Hoofdverdachte is de sperwer. Van de elf mussen waren er tien mannetjes en maar een vrouwtje. Een levenskrachtige populatie vergt evenwicht. Martin van de Reep heeft begin juli acht verweesde mussen uit de Vogelopvang vrijgelaten om meer balans in de huismussenkolonie aan te brengen. Wordt vervolgd.

IJsvogelbroedwanden

De gemeente Den Haag en het Dinamo Fonds steunen de Haagse Vogelbescherming bij de bouw van ijsvogelbroedwanden in onze regio. In Oosterbeek is er een te zien in een zijslot van de Tankgracht. Er zijn bij die wand wel sporen van verkennend ijsvogelbezoek, maar nog geen broedgeval. Waarschijnlijk een kwestie van even wennen. De wand in de Stadskwekerij – naast Leimonias – viel echter onmiddellijk in de smaak. Vorig jaar was er al sprake van twee, misschien zelfs drie broedgevallen en was het dit voorjaar opnieuw raak. Ook kwam de vogel tot broeden in Oostduin, in het wortelstelsel van een omgevallen boom. We overleggen met de gemeente over de mogelijkheid om dit najaar in Clingendael een broedwand met op gepaste afstand er tegenover een kijkwand te bouwen.

Vogelrustgebied valt bij vogels in de smaak, de naam kan beter...

Het 13^e vogelrustgebied dat in beheer is bij de Haagse Vogelbescherming ligt vlak bij de Else Mauhsloot. Het is op 14 maart in gebruik genomen. Bijzonder is dat we er dit voorjaar de nachtegaal – en al heel wat andere vogels – aantreffen. In de komende winter wordt het gebied verder ingericht. De jonge aanplant lijkt het droge voorjaar goed te hebben doorstaan. Dank aan de gemeente die op ons verzoek een aantal keren extra water gaf. Het bestuur buigt zich samen met de cie. Veldwerk over een meer passende naam. Want wat heeft de naam van een Nederlandse actrice te maken met een Vogelrustgebied? Hoge ogen gooit – gezien de ligging – de naam Groendael.

Niet een, maar twee!

In ons vogelrustgebied 'Henk van Dongen' in Oosterbeek deed Boudewijn Schreiner bij het uitlezen van zijn wildcamera een bijzondere ontdekking. Eerder zagen we een foto van een pasgeboren reetje. Maar bij het bekijken van alle beelden bleek hij of zij een broertje of zusje te hebben! Op de foto lijkt nummer twee zwemles te krijgen! De reeën komen van de Waalsdorpervlakte en weten Oosterbeek te bereiken door via het fietsviaduct de N14 over te steken en over de Tankgracht te zwemmen.

Vogelgidsen voor de beginnende

Tekst: Judith van Wijk

Vogelgidsen zijn er in alle soorten en maten. Sommige gidsen gebruiken tekeningen van vogels, andere gebruiken foto's, sommige hebben veel tekst en andere weinig. Er zijn gidsen die in je broekzak passen en gidsen die niet misstaan op de koffietafel en alles er tussenin.

De meeste gidsen zetten de vogels in de volgorde van hun taxonomische indeling. Per familie dus bij elkaar en hoe langer geleden de familie zich afsplitste, hoe eerder in het boek ze staan. Dit houdt in dat men, in ieder geval in Europese gidsen, begint met de zwanen, ganzen en eenden en eindigt met gorzen. Soms volgen er nog wat dwaalgasten die hier ook op zouden kunnen duiken.

Een bekend voorbeeld van zo'n gids is de *'ANWB vogelgids van Europa'*. Hoewel dit een van de populairste vogelgidsen is, kan het voor beginnende vogelaars even wennen zijn om in deze gids iets op te zoeken. Je moet al een aardig idee hebben van de familie waartoe de vogel behoort om deze te kunnen vinden. Er zijn echter ook gidsen die het anders aanpakken; die uitgaan van wat je ziet, of die juist helpen bij het vinden van een specifieke vogel. Zulke gidsen zijn voor beginnende vogelaars heel geschikt.

'De gewiekste vogelgids' van Nico de Haan en met illustraties van Elwin van der Kolk is een voorbeeld van een gids die het net even anders doet. Je kan met deze gids vogels determineren op basis van wat je ziet. Als de vogel

die je ziet opvallend veel geel in het verenkleed heeft, begin je bij de kleur. Daar vind je 'vogels met opvallende gele onderdelen'. Op de eerste pagina(s) van deze sectie vind je dan tekeningen en namen van alle Nederlandse vogels met geel in het verenkleed. Bij elke vogel staat een paginanummer. Daar vind je meer informatie over de vogel, de verschillen tussen man en vrouw en met icoontjes is aangegeven of een vogel algemeen is of minder vaak voorkomt.

Naast op basis van kleur kan je ook zoeken op basis van gedrag, vorm en leefgebied. Bij gedrag kun je denken aan verschillende manieren van voedsel zoeken, maar ook is er een categorie voor vogels die met hun staart trillen (roodstaarten en kwikstaarten), of vogels die onzichtbaar zijn, maar die je wel goed kan horen (o.a. nachtegaal en kwartel). Bij leefgebied gaat het om vogels van het wad, de zee, de heide, de stad, etc. Voor de vorm moet je soms al een beetje weten of je naar een eend, meeuw of roofvogel kijkt, maar er zijn ook vogels met een opvallende kraag, of een lange staart. Vogels zijn in meerdere categorieën terug te vinden. Een zwarte roodstaart is overwegend zwart, maar heeft ook opvallende rode delen. Bovendien is het een vogel die met zijn staart trilt, voorkomt in de stad, maar ook rond boerderijen. Er zijn dus meerdere manieren om bij dezelfde vogel uit te komen.

Titel: De gewiekste vogelgids
Auteur: Nico de Haan en Elwin van der Kolk
ISBN: 9789021579146

vogelaar

Titel: Uitvogelgids
Starten als vogelaar:
van 0 naar 100 soorten
Auteur: Luc Hoogenstein
ISBN: 9789079588589

Je kunt een gids gebruiken om een vogel te determineren, maar er zijn ook 'actieve' gidsen die juist helpen om een bepaalde vogel te vinden. 'De uitvogelgids', geschreven door Luc Hoogenstein, is zo'n gids. Nog nooit een boompieper gezien? Deze gids vertelt je hoe je de kans om deze vogel te zien kunt vergroten. In welk habitat komt de boompieper voor? En in welke tijd van het jaar is de trefkans het grootst? Aan de hand van foto's wordt uitgelegd hoe je een boompieper kan herkennen. De zang wordt beschreven, evenals het gedrag. Via een QR-code kom je op vogelskijken.nl voor nog meer informatie over de vogel in kwestie.

Bij elke vogel worden wat leuke feitjes gegeven en je kunt aangeven waar en wanneer je hem hebt gezien. Je kunt zelfs aangeven of het om juveniel of adult, man of vrouw, zomer- of winterkleed gaat. Ben je niet per se op zoek naar de zwartkop of nachtegaal, maar weet je dat je een dagje naar de duinen wil, of juist naar de heide, dan kun je met dit boek ook ideeën opdoen. Voor verschillende habitats wordt naast een beschrijving ook een lijstje van de beste Nederlandse gebieden van dit type gegeven en een lijstje van de soorten die er het meest voorkomen. Zo weet je in ieder geval welke vogels je er kunt verwachten.

Beide vogelgidsen hebben een unieke invalshoek en kunnen prima naast elkaar, of naast meer traditionele gidsen worden gebruikt. Eén vogelgids is sowieso nooit genoeg.

Nieuwe HVB-huisstijl, drie HVB-folders herdrukt

Toen we de nieuwe huisstijl introduceerden wist de commissie Communicatie en PR dat we niet alle HVB-uitingen in één keer konden omzetten naar de nieuwe vormgeving. We zijn nu eenmaal geen commerciële organisatie, maar een vrijwilligersclub die op de kleintjes moet letten. Er is gekozen voor een stapsgewijze invoering.

We zijn eind 2024 begonnen het ontwerp van een nieuw HVB-logo waarin de wulp zijn prominente plaats heeft behouden. Carola van Loo tekende voor het ontwerp. Samen met Carola hebben Germaine Pasmans en ondergetekende zich gebogen over een nieuwe vormgeving van De Wulp waarvan u nu de derde editie in handen heeft.

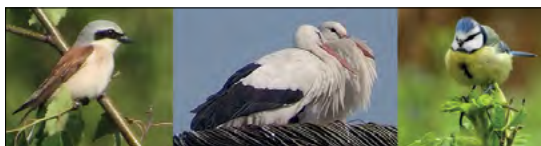
Het doet me plezier te kunnen vertellen dat inmiddels ook de eerste ontwerpen van Olga Graafstal voor een nieuwe internetsite op tafel liggen. Het gaat om een helderder zoekstructuur en een volledig nieuw uiterlijk. We hopen de nieuwe site in de lucht te hebben voor onze jubileumviering eind september.

Na de site is het Jaarverslag en daarna het Inventarisatierapport aan de beurt.

Tussendoor zijn drie van de folders die we regelmatig gebruiken in de HVB-stand herdrukt en voorzien van het nieuwe logo. Het gaat om de folder over het HVB-aanbod van nestkasten, een folder over de vogeltrek en een folder over ooievaars. De folders zijn verkrijgbaar via onze secretaris Jeroen Melcherts. U kunt hem bereiken via jmelcherts@zonnet.nl

Foeke Zeilstra

‘Heidehuisje’ huren in Drenthe

3 huisjes met een eigen kijkhut in het Reestdal. Nico de Haan ging u voor: ‘Als je niet aangestaard wordt door de Schotse Hooglanders dan word je wel begluurd vanaf de kale topjes van het struikgewas door de roodborsttapuiten.’

Nieuw is een laadpaal voor elektrische auto's. www.heidehuisje.nl 06-81525089

**Kom ook naar de viering van
ons 100-jarig jubileum**

HVVB
100 jaar jong!

**op zondag 28 september
in en bij
Villa Ockenburgh!**

De Bomenkapper

De Bomenkapper kapt of snoeit uw boom veilig, voor een vriendelijke prijs en met aandacht voor het dierenleven in uw tuin.

De Bomenkapper:

- kan voor u takkenrillen en houtstapels bouwen
- gebruikt alleen milieuvriendelijke brandstof en olie
- geeft ecologisch advies bij de keuze van een nieuwe boom en kan deze ook voor u planten.

Voor gratis en vrijblijvend advies over de mogelijkheden en een prijsopgave, neem contact op met

Peter Waenink
06 - 13752132
070 - 7852161

www.bomenkapper.nl

info@bomenkapper.nl

Haagse Vogelbescherming levert koubestendige egelhuizen

Tekst: Foeke Zeilstra

Egels hebben steeds minder ruimte en voedsel is moeilijker te vinden. Ze gaan als ze honger hebben op stap en het gevaar van overreden worden is groot. Schrik niet, maar per jaar sneuvelen 135.000 egels in het verkeer. Gelukkig kunnen we de egels helpen. Hoe?

Nederland heeft in totaal drie miljard m² tuin. Vanuit onze vogelbeschermingsmissie proberen we die zo vogelvriendelijk mogelijk in te richten, maar tuinen zijn ook een belangrijk leefgebied van egels. Een plek waar ze voedsel vinden en kunnen schuilen. Dus als we toch nestkasten ophangen en drink- en baadschotels voor vogels neerzetten, kunnen we in één moeite door ook de egels een handje helpen. Dat kan door het plaatsen van een egelhuis. Egels zijn nuttige dieren en ze hoeven dan minder lange afstanden af te leggen om eten of schuilgelegenheid te zoeken.

Jeroen Melcherts is niet alleen secretaris van het HVB-be-stuur, maar hij coördineert ook de bouw van nestkasten. Met de daarmee opgedane ervaring in zijn achterhoofd, ontwierp hij een degelijk egelhuis. Branchevervaging? Ach een beetje misschien, maar de rommelhoekjes komen ook scharrelende vogels ten goede. We gaan vanuit de cie. Veldwerk bezien of we ook in onze vogelrustgebieden een aantal maatregelen kunnen treffen die kleine zoogdieren ten goede komen. Vogels blijft onze primaire insteek, maar de kwaliteit van de biotoop kan groter worden als we ook

andere dieren een veilige plek gunnen. Maak van uw tuin een natuurrustgebied. Egels kunnen er hun winterslaap houden en kunnen er in het voorjaar hun jongen veilig groot brengen. De tunnel voorkomt dat katten kunnen binnensluipen. 🦔

Bestellen?

Voor € 60 kunt u een duurzaam egelhuis bestellen via info@haagsevogels.nl.

U ontvangt dan een bevestiging met het verzoek het egelhuis vooruit te betalen op bankrekening

NL77 RABO 0158 0872 32

ten name van *Haagse Vogelbescherming* onder vermelding van 'EG'.

Na ontvangst van uw betaling krijgt u bericht wanneer u uw bestelling kunt ophalen bij onze Vogelopvang De Wulp aan de Heliotrooplaan 15 te Den Haag. Leden van de HVB krijgen tien procent korting bij opgave van hun naam en adres.

Pinguinus impennis

De reuzenalk pinguïn van het noorden

Tekst: Martin Lok

Op mijn verjaardag dit voorjaar kreeg ik als cadeau een interessante, net uitgekomen monografie *The Great Auk*, geschreven door de Britse ornitholoog Tim Birkhead. Dit boek handelt over de in de negentiende eeuw helaas uitgestorven reuzenalk. Deze zeevogel was een grote, niet-vliegende alk die leefde in het Noord-Atlantische Oceaan gebied. Met zijn zwart-witte verenkleed, zijn korte vleugels en de zwemvliezen hadden reuzenalken veel weg van pinguïns. Net als pinguïns konden reuzenalken niet vliegen.

Bij het lezen van dit boek moest ik weer denken aan mijn studiejaren in de 1960s. Ik wilde ooit graag meer weten over deze fascinerende vogel en daartoe bracht ik een bezoek aan het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie te Leiden, het Naturalis van toen. Dit museum, dat toen nog gevestigd was aan de Raamsteeg te Leiden, was alleen met opgaaf van redenen en op afspraak te bezoeken. Dat was toch wel een drempel. Heel anders dan het tegenwoordige Naturalis waar voor toegang een museumkaart voldoende is.

De vloeren van de verschillende verdiepingen van het Rijksmuseum bestonden uit metalen roosters zodat van de bovenste verdieping tot bijna de begane grond gekeken kon worden. Dit was dan ook het decor van een speelfilm waarbij bij een moord het bloed langs de roosters naar beneden druppelde. Eenmaal binnen was de ontvangst echter heel hartelijk. De conservator vogels, Gerlof Mees (†), vertelde graag een en ander, maar liet het bezoek aan de collecties begeleiden door een enthousiaste jonge medewerker, Chris Smeenk(†), de latere conservator zoogdieren. Het museum bleek in het bezit te zijn van twee

opgezette reuzenalken en ook nog van een ei. Deze objecten zijn geen onderdeel van de vaste tentoonstellingen van het tegenwoordige Naturalis maar waren in 2020 en 2021 wel onderdeel van de tijdelijke tentoonstelling “200 Jaar Naturalis”. Chris Smeenk was destijds zo vriendelijk de opgezette vogels uit de kast tevoorschijn te halen en ik mocht er ook een foto van maken.

Reuzenalk in het Museum van Natuurlijke Historie te Leiden.

Deze langgeleden uitgestorven vogelsoort, kwam recentelijk weer in de aandacht door ontdekkingen van fossiele botten op het Nederlandse Noordzeestrand, met name bij

Den Haag. Een publicatie in *Ardea* laat zien dat het beeld van de reuzenalk in de zuidelijke Noordzee gedurende de afgelopen millennia moet worden bijgesteld. In plaats van een zeldzame dwaalgast was dit waarschijnlijk een algemene of geregelde wintergast (Langeveld, 2020). Deze conclusie is gebaseerd op analyse van botten die door amateuronderzoekers waren verzameld vanuit opgespoten zand op Nederlandse stranden zoals de Zandmotor en de Maasvlakte. Ook uit rotstekeningen blijkt dat de reuzenalk vroeger algemener in Europa voorkwam. 19.000 jaar geleden maakten de mensen van Zuid-Europa levensgrote rotstekeningen van de reuzenalk in de Cosquergrot bij Marseille terwijl op de Hebriden een kop van de reuzenalk werd gevonden bij opgravingen van 400 BC. In Velsen in Noord-Holland werd in 1977 een reuzenalkskelet uit de Romeinse tijd opgegraven. De meest productieve locatie voor recentelijk opgegraven botresten was de Zandmotor bij den Haag waar 52 botten uit een totaal van 92 voor de hele Nederlandse kust werden gevonden (Langeveld, 2020). In totaal werd 25.000 uur op Nederlandse stranden naar fossielen gezocht door 30 amateuronderzoekers.

Oorspronkelijk was gedacht dat de reuzenalk uitsluitend een vogel was van het noordelijk deel van de Atlantische oceaan. De gevonden botresten veranderen ons beeld van de reuzenalk van een zeldzame dwaalgast in de zuidelijke Noordzee naar waarschijnlijk een algemene of geregelde wintergast daar gedurende de afgelopen millennia.

De reuzenalk kwam in de problemen toen zeevaarders de eens afgelegen kolonies konden bereiken. Plaatsen als Funk Island ten noordoosten van New Foundland waren plaatsen van gigantische slachtpartijen met honderdduizenden gedode reuzenalken (Birkhead, 2025). De vogels konden niet wegvliegen en waren op het land heel kwetsbaar. De Canadese broedplaatsen werden eerst geplunderd door matrozen voor voedsel. Later in de 18e eeuw vestigden zich mensen op de eilanden om de vogels neer te knuppelen, ze soms levend te koken en dan van hun dons te ontdoen. De vette karkassen werden bij gebrek aan hout als brandstof gebruikt. In 1785 was de afslachting voor het dons verzamelen al zo ver dat kapitein George Cartwright voor het uitsterven van de soort waarschuwde (Birkhead, 2010). Tegen 1800 was deze soort van Funk Island, dat nu nog steeds bijna een miljoen zeevogels huisvest, waaronder 400.000 zeekoeten, dan ook geheel verdwenen.

In de 19e eeuw was het eilandje Geirfuglasker bij IJsland het laatste toevluchtsoord van de soort. Daar was de vogel al eeuwen veilig omdat de IJslanders een bijgeloof hadden dat het bezoeken van het eiland van de 'Geir'-vogel groot ongeluk zou brengen. Het eiland verdween in 1830 door een vulkaanuitbarsting van de aardbodem. Zo'n 40 vogels

wisten te overleven en ze vestigden zich op Eldey, een klein eilandje in de buurt (Timmermann, 1938-49). Het bezoek aan de IJslandse reuzenalk-eilanden was een gevaarlijke onderneming die regelmatig menselijke slachtoffers eiste. Ook voor een niet-vliegende vogel als de reuzenalk zal het bezoek aan een broedeiland wel inspanning gekost hebben.

Eldey, het laatste toevluchtsoord van de reuzenalk.

Foto: Dagur Brynjólfsson <https://www.flickr.com/photos/8743790@N06>.

Ook musea en universiteiten droegen bij aan het uitsterven van deze zeevogel. Musea en universiteiten wilden zeker weten dat ze, voordat het te laat was, ook een reuzenalk in hun collectie zouden hebben. Daarom stuurden ze mensen op pad om een vogel te vangen en te doden of kochten deze van handelaren (Kerstes, 2021). Op een gegeven moment waren de huiden en eieren een fortuin waard. Deze handel is uitgebreid beschreven door Tim Birkhead (2025). In 1844 werden de laatste twee reuzenalken gezien op Eldey. Deze vogels werden gedood, verkocht en opgezet. Daarmee was de soort uitgestorven. Slechts 78 huiden en 75 eieren zijn bewaard gebleven. Het bovenstaande trieste verhaal van de reuzenalk is duidelijk een voorbeeld van een gebrek aan tijdige bescherming. 🐦

Bronnen

Birkhead, Tim (2010). *Great Auk Islands*. Poyser, p90.

Birkhead Tim (2025). *The Great Auk - Its Extraordinary Life, Hideous Death and Mysterious Afterlife*. Bloomsbury.

Kerstes, Niels (2021). <https://natuurwijzer.naturalis.nl/leerobjecten/reuzenalken-werden-verzameld-tot-ze-uitgestorven-waren>. Zie ook: <https://www.whatismissing.org/timeline/great-uk-timeline>

Langeveld, Bram W. (2020). *New Finds, Sites and Radiocarbon Dates of Skeletal Remains of the Great Auk Pinguinus impennis from the Netherlands*, *Ardea* 108(1) 5-19.

Timmermann, Günter (1938-49). *Die Vögel Islands*, Reykjavik, Ísafoldarprentsmidja 135-138.

WAAR ZIJN ZE GEBLEVEN?

Kees Tegelberg

voorzitter Vogelopvangcentrum Midden-Nederland

Tekst: Wim Kooij

Kees Tegelberg behoorde in de jaren 70 tot een handvol jongeren die aan de basis stonden van de destijds florerende jeugdcommissie van de HVB. Daarbij deed hij nog veel meer voor en met de vogels. In die jaren was hij tevens zeer actief met inventarisaties, vooral in de duinen, en was hij actief vrijwilliger bij ons vogelasiel, dat destijds nog bij een tuinmanswoning aan de Westvlietweg was gevestigd. Na diverse omzwervingen woont hij inmiddels alweer heel wat jaren in het Gooi, waar zijn vogelhart nog altijd op volle toeren klopt. Al negen jaar is hij voorzitter van het Vogelopvangcentrum Midden-Nederland in Naarden (beter bekend als het vogelhospitaal). Zijn vogelkennis en bestuurlijke ervaring zijn daar van grote waarde.

Het is een betoverend mooie zomerochtend boven het vogelhospitaal. De staalblauwe lucht reikt eindeloos, het omringende groen bij de vesting van Naarden straalt in het zachte ochtendlicht, terwijl de eeuwenoude historie voelbaar is. Hier, op deze serene plek, heb ik het voorrecht en plezier om twee van mijn leermeesters te treffen. Behalve Kees is als 'side-kick' ook Jan van Duijvendijk aanwezig. Waar Kees en ik elkaar bij onze hernieuwde kennismaking nog wat onwennig aankijken – 'zo lang geleden' (ruim veertig jaar!) – begroeten Jan en hij elkaar meteen als oude vrienden. Zodra laatstgenoemde arriveert, is de ontmoeting hartelijk en vertrouwd, alsof in de tussentijd niets is gebeurd.

Toen

Anekdoten van een halve eeuw geleden vliegen door de lucht als zwaluwen in de zomerzon. Een groep vogelaars van toen had een eigen vorm van communicatie – een soort WhatsApp avant la lettre – als ze het duin introkken. Aan het begin van de Pompstationsweg werden wasknijpers opgehangen, elk in een eigen kleur, één voor iedere vogelaar. Standaard stonden de knijpers omhoog. Maar wie z'n knijper naar beneden boog, gaf daarmee stilzwijgend aan: "ik ben het duin in". Memorable momenten in de duinen te over; van de niet geheel pijnloos verlopen ontmoeting met een gehavende grote jager (die Jan in zijn pink

Kees Tegelberg (rechts) en Jan van Duijvendijk

.....

Kees behoorde tot de groep jongeren die aan de basis stond van de Jeugdcommissie van de HVB. De foto is gemaakt tijdens een vergadering van die jeugdcommissie in september 1979.

beet) tot de jaarlijkse herfsttrekonderzoeken met ongeveer 40 schoolgaande jeugdleden. Telkens twee dagen achtereenvolgend in de herfstvakantie op vier duintoppen in een rij – van strand (Oude Slag) tot Kievitsduin – met ontelbaar enthousiasme alle per kwartier voorbijvliegende vogels noteren. Soms gebeurde dat in doorweekte opschrijfboekjes. SOVON liet zich kort daarna inspireren door deze aanpak.

Ook herinneringen aan ons toenmalige vogelasiel langs de Westvlietweg brengen glimlachen van oor tot oor teweeg. De beheerder destijds had zowel een hond als een vriendin met dezelfde naam. Dat leidde bij gesprekken nog wel eens tot verwarring: tegen wie heeft hij het nu? Het internaat voor meisjes naast het asiel was een onderwerp op zich. Eén (andere) jonge vogelaar kon het destijds niet laten om, ogenschijnlijk verdiept in het volgen van overvliegende vogels, zijn verrekijker net iets te vaak glurend te richten op de ramen van het gebouw – totdat hij daarop stevig werd aangesproken.

Nu

Kees is inmiddels twaalf jaar betrokken bij het vogelhospitaal. Al in een vroeg stadium bleek er behoefte te zijn aan een grondige professionalisering en reorganisatie. Als ervaren bestuurder stelde hij zich beschikbaar om daarin het voortouw te nemen. Sindsdien is het zelden rustig geweest. De uitdagingen stapelen zich op, en het hospitaal is uitgegroeid tot een volwaardig bedrijf met tien betaalde medewerkers en een groot team van vrijwilligers. Er

wordt gewerkt voor vele gemeenten uit totaal vier provincies. Gemeenten leveren een financiële bijdrage voor de opvang van vogels en andere kleine dieren die binnen de gemeentegrenzen aangetroffen worden. Ook wordt nu een gevecht geleverd om de provincie Noord-Holland mee te laten betalen aan deze opvang. Kees – zelf jarenlang actief in het bedrijfsleven – verzucht dat de communicatie en samenwerking met ambtenaren vaak stroef verlopen. Zeker als het gaat om thema's als dierenwelzijnsbeleid vergen goed afstemmen en het komen tot werkbare afspraken veel energie en geduld.

Kees hecht ook belang aan de educatieve functie. Regelmatig komen schoolklassen op bezoek om van dichtbij te leren over opvang en verzorging. Voorbereidingen worden getroffen om dit verder te verruimen. Een van de centrale ruimtes wordt daartoe als educatieruimte geschikt gemaakt. Jaarrond zijn er bovendien stagiaires actief op allerlei niveaus. Het hospitaal kan op veel belangstelling rekenen. Op 29 juni vond de jaarlijkse open dag plaats waar 600 mensen op af kwamen. De belangstellenden kregen in groepen uitleg bij de behandelkamer, de ziekenboeg en de couveuse.

De samenwerking met andere vogelopvangcentra blijft beperkt; het zijn vaak allemaal eigen koninkrijkjes. Zelf neemt hij wel deel aan de bijeenkomsten van de Stichting Spreekbuis Wildopvang en Dierenambulances, waar kennis en ervaringen worden gedeeld.

En dan ... de vogels

Jaarlijks vangt het vogelhospitaal zo'n 6.000 zieke, gewonde of verweesde wilde vogels op. Tijdens de coronajaren lag dat aantal zelfs beduidend hoger. Een verklaring zou kunnen zijn dat mensen massaal de natuur in trokken en daardoor vaker op vogels in nood stuitten. Opvallend is het grote aandeel uit Almere. Alleen al uit die stad worden jaarlijks ongeveer 1.500 vogels binnengebracht. De top 5 van meest opgevangen soorten wordt gedomineerd door duiven. Met stip op 1: de *houtduif*, waarvan er circa 1.000 werden verzorgd. De *Turkse tortel* en de *stadsduif* zijn stevig vertegenwoordigd, met elk rond de 300 meldingen. Daartussenin staan nog *kauw* en *merel*. Naast vogels worden er door het jaar heen ook andere dieren gebracht, met name schildpadden en vleermuizen. Het hospitaal blijkt daarmee een toevluchtsoord voor meer dan alleen gevederde pechvogels.

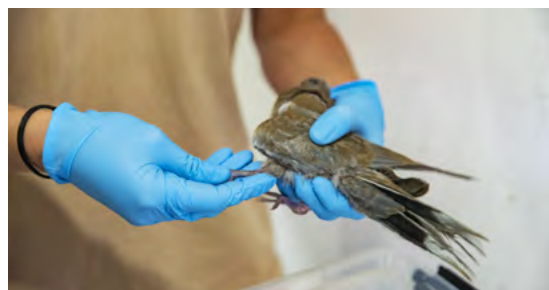
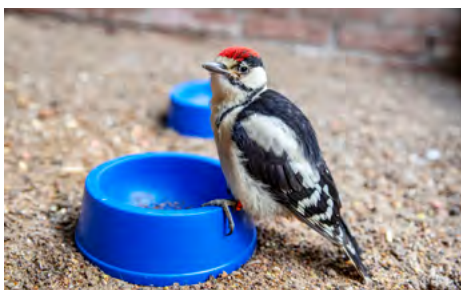
Het spannendste wordt tot het laatst bewaard: we krijgen een rondleiding. We beginnen in een ruimte waar felgekleurde papegaaien en parkieten vrolijk kwetteren. "Het gaat hier ook om logeervogels."

In de buitenverblijven treffen we een bonte verzameling variërend van eenden, veel zwaluwen en meerdere *grote bonte spechten* tot een *appelvink* die zich bevindt in een kooi met veel vooral jonge *huismussen*. En dan is er nog een collectie roofvogels met ook de uiterst zeldzame *lannervalk*. De ring aan zijn poot verradt zijn herkomst: ooit gehouden als huisdier in België. De *kleine mantelmeeuw* is dan wel geen opvangvogel, maar toch nadrukkelijk aanwezig – hij heeft namelijk zijn nest op het dak van het hospitaal.

Dit soort gesprekken zijn natuurlijk niet compleet zonder de klassieke slotvragen: wat is

je favoriete vogel, en welk vogelgebied heeft de meeste indruk gemaakt? Kees hoeft er niet lang over na te denken. Als lievelingsvogel noemt hij de *steenuil* – een soort die in de Haagse regio helaas bijna verdwenen is, maar in het Gooi en omstreken nog redelijk standhoudt. Hij spreekt met warmte over dit kleine, felle uiltje met zijn alerte blik en karaktervolle houding. "Een fascinerende verschijning," zegt hij. Elk jaar belanden er wel een paar exemplaren in het vogelhospitaal. En dan zijn favoriete vogelgebied – ook daar hoeft hij niet lang over na te denken: *de Ebroadelta in Spanje*. "Landschappelijk een juweel," zegt hij, "met uitgestrekte moerassen, lagunes en boomgaarden." Maar wat het voor hem echt onvergetelijk maakt, is de vogelrijkdom: het miegelt er van de reigers. Van de *kwak* tot de sierlijke *ralreiger* en verschillende *zilverreigers*.

Onder de indruk van alles wat we hebben gezien en gehoord nemen we afscheid. Wat vooral blijft hangen is Kees' aanstekelijke bevlogenheid – zijn passie voor het vogelhospitaal, voor de idealen die eraan ten grondslag liggen én dat er daarvan zo veel inmiddels werkelijkheid zijn geworden. Ook betrokkenheid heeft echter haar grenzen. "Het voorzitterschap kost me zeker twee dagen per week," zegt hij nuchter. "Volgend jaar doe ik dat tien jaar. Dan is het mooi geweest." 🐦

Nieuwe spelregels CEL

De Commissie Excursies en Lezingen heeft de spelregels rond de organisatie en deelname aan excursies onder de loep genomen. Dat heeft geleid tot de onderstaande veranderingen.

1. Het maximaal aantal deelnemers aan een HVB-excursie is voortaan 12 tot 16 personen. Bij dit aantal kunnen we de kwaliteit waarborgen. Vooraf wordt per excursie door de gids het maximale aantal deelnemers bepaald.
 2. Voor excursies binnen de HVB-regio komen de deelnemers op eigen gelegenheid naar het vertrekpunt dat in het excursieprogramma wordt genoemd.
 3. Voor excursies buiten de HVB-regio blijft de vaste verzamelplaats de parkeerplaats bij station Mariahoeve aan de zijde Appelgaarde Voorburg.
 4. Onze excursies hebben naast een educatieve ook een sociale functie. Om alle leden een kans te geven deel te nemen, kunt u zich voortaan voor maximaal drie excursies uit het gepubliceerde programma aanmelden. Dat geeft ook leden die niet onmiddellijk kunnen reageren, een kans deel te nemen aan de excursie van hun keus. Bij interesse in meer dan drie excursies kunt u dat aangeven. U wordt dan op een wachtlijst geplaatst. Als er twee weken voor de geplande excursie nog plaatsen over zijn, krijgt u een uitnodiging om deel te nemen.
 5. Bij de bevestiging van uw deelname aan een excursie ontvangt u een PDF met adviezen en richtlijnen. In ons jubileumjaar 2025 sturen we ook linkjes met de jubileumactiviteiten mee. De bevestiging van deelname ontvangt u ongeveer twee weken voor de excursie. Die mail dient ook als herinnering aan uw inschrijving.
 6. Bij lange excursies waarbij niet alle auto's drie passagiers hebben, wordt het benzinegeld van de passagiers evenredig verdeeld over de chauffeurs. Omdat immers alle chauffeurs dezelfde afstand rijden voor de HVB. En voor de passagiers maakt het niks uit aan wie ze het betalen. De rekensom is heel eenvoudig: aantal passagiers * benzinegeld is 'totaal benzinegeld'. Dat 'totaal benzinegeld' delen we door het aantal chauffeurs en dat geeft een gelijk bedrag voor iedere chauffeur. Meestal wordt deze berekening bij een dagexcursie tijdens de lunch gemaakt.
- Op dit moment wordt de website Haagse Vogels geheel vernieuwd. We zullen ervoor zorgen dat deze informatie ook op de HVB-website te vinden is. Bij vragen kunt u de CEL bereiken via excursieshvb@haagsevogels.nl of via tel. 06-42834251.
- Namens de CEL
Lianne, René en Ernie

Zaterdag 4 oktober 2025

Leiding:	Jort Verhulst
Vertrek:	10.30 uur
Terugkomst:	rond 13.30 uur
Vertrekpunt:	Parkeerplaats Meijndel bij boerderij (let op: afwijkend vertrekadres)
Opgave:	Deelname vooraf opgeven via excursieshvb@haagsevogels.nl (let op: nieuw emailadres)
Kosten:	Bijdrage ter bekostiging van de materialen voor het ringwerk van € 5,- graag gepast contant.

Zaterdag 11 oktober 2025

Leiding:	Marcel van Rooijen
Vertrek:	08.30 uur stipt
Terugkomst:	rond 12.00 uur
Vertrekpunt:	Parkeerplaats station Mariahoeve, zijde Voorburg (Appelgaarde)
Opgave:	Deelname vooraf opgeven via excursieshvb@haagsevogels.nl (let op: nieuw emailadres)
Kosten:	Vergoeding aan de chauffeur voor het meerijden, €0,10 per km per passagier. De totale te rijden afstand is ongeveer 35 km, dus rond € 3,50,- graag gepast contant of via Tikkie

Zaterdag 18 oktober 2025

Leiding:	Michèl Gieskens
Vertrek:	08:30 uur stipt
Terugkomst:	rond 14:30 uur
Vertrekpunt:	Parkeerplaats station Mariahoeve, zijde Voorburg (Appelgaarde)
Opgave:	Deelname vooraf opgeven via excursieshvb@haagsevogels.nl (let op: nieuw emailadres)
Kosten:	Vergoeding aan de chauffeur voor het meerijden, €0,10 per km per passagier. De totale te rijden afstand is ± 48 km, dus rond € 4,80,- graag gepast contant of via Tikkie.

Excursies

Vogelringstation Meijndel

Ochtendexcursie

Met maximaal 12 deelnemers bezoeken we deze ochtend het Vogelringstation Meijndel.

Het is een unieke gelegenheid om van nabij de werkzaamheden van de ringers mee te maken. Let op: bij regen of slecht weer wordt er niet gered en gaat de excursie niet door. Degene die in de afgelopen twee jaar het ringstation al heeft bezocht wordt vriendelijk gevraagd zich niet in te schrijven om zo andere mensen de kans te geven het ringstation te bezoeken.

Abtswoudsebos

Ochtendexcursie

Ten zuiden van de wijk Tanthof (Delft) ligt het Abtswoudse Bos. Een afwisselend gebied met bos, ruigte, speelnatuur, recreatiweiden en een meanderende kreek. Midden in het gebied ligt 'Moeder Aarde', een heuvelpartij in de vorm van een vrouwenlichaam. We verkennen het gebied en gaan kijken welke vogels we hier allemaal tegenkomen. Misschien zien we wel staartmezen, goudhaantjes, sijzen, eenden, een ijsvogel, horen we misschien wel koperwieken, kepen en wie weet ook nog wat roofvogels zoals de sperwer en de havik.

De paden zijn goed begaanbaar, maar we gaan wel een kleine heuvel op.

Bentwoud

Ochtendexcursie

We maken een wandeling van ruim 4 km die gedeeltelijk over verharde paden loopt en gedeeltelijk door wat natter en lastiger begaanbaar terrein gaat. **Neem dus laarzen of goede wandelschoenen mee!** Het Bentwoud is vijftien jaar geleden door Staatsbosbeheer aangelegd op voormalig akkerland. Het is nu uitgegroeid tot een gevarieerd landschap met dichte bossen, uitgestrekte bosranden en vochtige velden. Dit maakt het gebied enorm aantrekkelijk voor talloze vogelsoorten. En dat geldt zeker in de trektijd! Het Bentwoud functioneert dan als een waar wegrestaurant voor trekvogels. Deze rijkdom aan voedsel kan, naast de standaardsoorten, zorgen voor leuke en onverwachte verrassingen!

Zwaarte excursies:

lichte wandeling,
geen conditie vereist

flinke wandeling,
enige conditie vereist

lange wandeling(en),
conditie vereist

zware wandeling(en),
in moeilijk/ruig terrein

Kijk voor info en regels
op [www.haagsevogels.nl/
excursies](http://www.haagsevogels.nl/excursies)

Zondag 26 oktober 2025

Leiding: Wouter de Quant
Vertrek: 08.30 uur stipt
Terugkomst: rond 12.00 uur
Vertrekpunt: Keerlus Michael Vrijenhoeklaan, Den Haag (let op: afwijkend vertrekkadres)
Opgave: Deelname vooraf opgeven via excursieshvb@haagsevogels.nl (let op: nieuw emailadres)
Kosten: Geen

Zandmotor Kijkduin/Ter Heijde

☹☹☹ Ochtendexcursie

De Zandmotor is een dynamische strandvlakte tussen Kijkduin en Ter Heijde. Eind oktober hebben we kans op strandlopers, plevieren en diverse soorten meeuwen. Er is langs de kust en over de duinen nog vogeltrek naar het zuiden en we zien of horen hopelijk de eerste koperwieken. Ook de slechtvalk laat zich soms zien.

Zaterdag 8 november 2025

Leiding: Rob Noort
Vertrek: 08.30 uur stipt
Terugkomst: rond 17.30 uur
Vertrekpunt: Parkeerplaats station Mariahoeve, zijde Voorburg (Appelgaarde)
Opgave: Deelname vooraf opgeven via excursieshvb@haagsevogels.nl (let op: nieuw emailadres)
Kosten: Vergoeding aan de chauffeur voor het meerijden, € 0,10 per km per passagier. De totale kosten voor de passagier zijn ongeveer € 20,-, inclusief veerpont.

Brabantse Biesbosch

☹☹☹ Dagexcursie

We gaan naar de Kop van 't Land om daar over te steken naar de Brabantse Biesbosch. We hopen watersnip, goudplevier, kanoet, zwarte ruiter, wulp, nonnetje, grote zaagbek, pijlstaart, wintertaling, smient en vele, vele andere vogels te zien. Koffie en appeltaart in het Biesbosch museum.

Zaterdag 16 november 2025

Leiding: Lianne Kusse
Vertrek: 08.30 uur stipt
Terugkomst: rond 12.00 uur
Vertrekpunt: Parkeerplaats Meeslouwerweg, te bereiken via de Kniplaan (let op: afwijkend vertrekkadres)
Opgave: Deelname vooraf opgeven via excursieshvb@haagsevogels.nl (let op: nieuw emailadres)
Kosten: Geen

Vogelplas Starrevaart bij Leidschendam

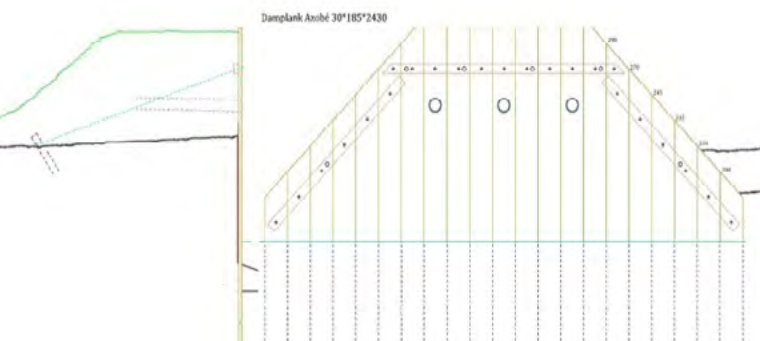
☹☹☹ Ochtendexcursie

We gaan weer vogels kijken op en rond Vogelplas Starrevaart. Ook in het najaar/winter is hier voldoende te zien. Vanaf de parkeerplaats maken we een korte wandeling om te ontdekken welke vogels zich laten zien (en horen!) vanuit de rietkraag. In de vogelhut kunnen we rustig plaatsnemen en de aanwezige vogels op de plas observeren. We maken kans op verschillende eenden en ganzen, ijsvogel en misschien wel sperwer of roerdomp. De wandeling naar de vogelhut is kort en het pad goed begaanbaar. Stevig (waterdicht) schoeisel kan handig zijn, het kan drassig zijn rondom de plas.

Bouw ijsvogelbroedwand in Clingendael

Vogelliefde is... een ijsvogelbroedwand bouwen bij 30 graden Celsius! Begin augustus was het zover. Martin van de Reep en Peter Waenink begonnen met de bouw van ijsvogelbroedwand nummer 5 in het kader van ons project 'Ruimte voor IJsvogels'. Waar? Op een verborgen plek op Landgoed Clingendael. We kijken naar de mogelijkheid om op de tegenoverliggende oever een kijkwand te plaatsen. Een woord van dank gaat uit naar onze sponsors het Dinamo Fonds en de gemeente Den Haag. Namens de ijsvogels: dank voor jullie enthousiasme en financiële steun!

Foeke Zeilstra

Hans Elders HVB-lid voor het Leven

Hans heeft vanaf 2016 de Haagse Vogelbescherming door een bestuurlijk woelige periode geloodst. Onder zijn leiding keerde de rust terug en werd de energie van vrijwilligers weer gericht op feitelijke vogelbescherming. Op Hans – een echt allrounder – kon je altijd een beroep doen. Hij loste ingewikkelde financiële kwesties op om vervolgens even vrolijk met zijn vrouw Petra HVB-folders te gaan bezorgen of bij te dragen aan redactiewerk voor ons ledenblad. Vogelopvang De Wulp had in hem een trouw klussende vrijwilliger. Toen hij in 2023 om gezondheidsredenen aftrad had hij er maar liefst zeven jaren als voorzitter opzitten. Gelukkig gaat het de laatste tijd weer beter met Hans gezondheid. We hopen hem tijdens de viering van onze 100-ste verjaardag op 28 september in Villa Ockenburgh te mogen begroeten. Het bestuur heeft zich het hoofd gebogen over een passend eerbetoon en heeft besloten Hans te benoemen tot Lid voor het Leven! De daarbij passende oorkonde is hem dit voorjaar door onze secretaris Jeroen Melcherts aangeboden.

Foeke Zeilstra

100 jaar HVB, excursies in de eigen wijk...

Hubertusduin en Klein Zwitserland

Tekst en foto's: Rita Mens

Ik heb erg genoten van de rondleidingen die ik mocht geven in mijn buurt. Steeds gingen enkele heel enthousiaste vogelaars mee, die verder ook breed geïnteresseerd waren in de omgeving. Dat was heel fijn, want op de momenten dat wij liepen, waren er niet zoveel vogels te horen of te zien. De eerste excursie heb ik gemist. Niet goed gepland, maar Jeroen Melcherts heeft de honneurs waargenomen. En bracht ook de HVB-goodiebags mee. Tijdens de tweede excursie kon ik mooi het verschil tussen zwartkop en tuinfluiter laten horen. En een eerste nachtegaal. Dat was op Eerste Paasdag, 20 april. Twee dames en een heer en heerlijk 2,5 uur onderweg met zon.

Op 25 mei ging ik op stap met mijn zus uit Groningen en een jong gezin met drie kinderen. Dat werd een heel leuke tocht. Het oudste jongetje was buitengewoon leergierig en wist o.a. van alles over de buizerd te vertellen. Maar hij had dan ook een opa die zelf ook vogelwandelingen organiseert: vogelen zit al in zijn systeem.

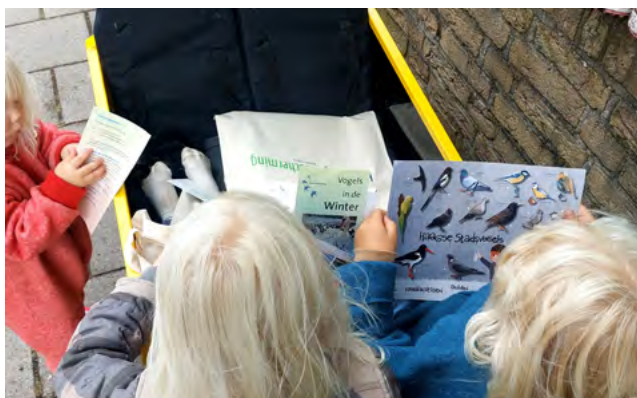
De derde wandeling was op 22 juni. Twee heren namen deel. Zij kenden de omgeving echt niet, hoewel ze wel uit Den Haag komen. Super excursie gehad, met als hoogtepunt de

boomkruiper. De laatste wandeling was op zondag 29 juni. Toen gingen maar liefst vier vogelaars mee, waarvan er twee uit de wijk kwamen. Die kon ik verrassen met paadjes die zij echt niet kenden. En het verhaal over de Bloedberg, het hoogste punt van de wandeling in het Hubertus Duin. Ook deze laatste keer weinig vogels en alleen algemene soorten. Maar de potentie van het Hubertusduin en Klein Zwitserland en de inbedding in en ver-

binding met de groene omgeving is wel duidelijk.

Ik schijf dit zittend op mijn balkon met een vink in de eiken, meeuwen en gierzwaluwen in de lucht. Ook het winterkoninkje laat zich horen in de tuin beneden. Dat is toch genieten. En ja, ik wil in de herfst nog wel wat vogelwandelingen lopen hier in de buurt! 🐦

Landelijke dag van Sovon, zaterdag 29 november 2025

Tijdens de landelijke dag van Sovon zijn er interessante lezingen over allerlei vogelgerelateerde onderwerpen. Naast een lezingenprogramma is er een beurs waar uitgeverijen en (tweedehands) boekhandels, organisaties die vogelreizen aanbieden, kunstenaars en aanbieders van optiek te vinden zijn. Ook kan je veel informatie krijgen over bijvoorbeeld de verschillende soorten vogeltellingen die er gedaan worden.

De landelijke dag vindt plaats in De Reehorst in Ede. Kaarten zijn verkrijgbaar vanaf begin oktober.

Voor meer informatie: www.sovon.nl of <https://www.sovon.nl/over-sovon/landelijke-dag>

Dolle boel in het broedseizoen

vuurgoudhaantjes

We hebben drukke tijden achter de rug en eigenlijk – het is nu eind juli - zitten we er nog middenin. Omdat Shelly - zie hieronder - vroeg in het jaar had aangegeven weg te gaan, konden wij op zoek naar iemand die de vrijkomende uren zou kunnen invullen. We vonden de ideale kandidaat in de persoon van een van onze oud-stagiaires: Samantha! Zij kon gelukkig al snel starten zodat we ruim tijd hadden om haar in te werken.

We hebben weer veel jong grut binnengekregen en inmiddels ook alweer veel vogels uitgezet. Nieuw voor ons waren twee jonge vuurgoudhaantjes. Die hadden we nog niet eerder gehad. Zie de foto's. Verder heeft onze dierenarts John Woudstra ons - zoals altijd - geweldig geholpen. Ditmaal hebben we nieuwe veren ingezet bij een volwassen gierzwaluw. Dat kunnen we bij gierzwaluwen niet tot een goed einde brengen zonder het dier onder narcose te brengen. Gelukkig was John bereid te helpen! Bedankt dokter!

nieuwe veren voor gierzwaluw

Via Martin van de Reep kwam een jonge kerkuil binnen die in een verlaten nestkast was achtergebleven. Later kwamen er nog vier bij. We hebben ze kunnen verhuizen naar Vogel-revalidatiecentrum Zundert waar ze – als ze groot en sterk genoeg zijn – zullen worden vrijgelaten. Mooi was ook een heel nest jonge staartmezen dat via onze collega's uit Rotterdam binnenkwam. Omdat ze daar onderbezet waren konden ze daar niet de juiste zorg bieden en vroegen ze onze hulp. Deze achtling is inmiddels groot gegroeid en vrijgelaten. Geniet van de foto's!

Shelly vertrekt, Samantha komt...

In de Vogelopvang is veel aan de hand. Het jaarlijks terugkerend broedseizoen is net over de piek heen maar qua personeel staat er ook nogal wat te gebeuren. Jullie weten vast wel dat het vaste personeel al jaren bestaat uit Shelly, Lizzy en mijzelf. We zijn al bijna acht jaar een team en volledig op elkaar ingespeeld. De banen die wij hebben zijn niet doorsnee. Het werk gaat zeven dagen in de week door en dat minimaal 12 uur per dag. Er is continue overleg over patiënten, gebeurtenissen en mensen, maar als je zo lang samenwerkt deel je ook lief en leed. We zijn meer dan collega's van elkaar. Het was voor Lizzy en mij dan ook een kleine aardbeving toen we in februari te horen kregen dat Shelly ons zou gaan verlaten. Ze heeft via SON-Respons – dat is het olievogelnetwerk waar wij bij zijn aangesloten en waar we cursussen volgen én geven - iemand ontmoet van een

met hulp van dokter John

opvangcentrum in Friesland. Dat bleek haar grote liefde te zijn. Tijdens ons gesprek in februari vertelde Shelly dat zij en Thijs (zo heet 'ie) in november een kindje verwachten. Een echte Fries krijg je niet weg uit Friesland en dus zou Shelly naar Friesland verhuizen... Heel erg dubbel allemaal want we gunnen haar natuurlijk alle geluk van de wereld maar tegelijk zijn we ook behoorlijk verdrietig omdat we haar – en Daisy en Bailey - enorm gaan missen.

Shelly, bedankt voor alle mooie jaren, leuke momenten, goede verhalen, je kundigheid en inzet voor de vogels, je teamspirit en we wensen je het allerbeste! WE GAAN JOU HEEL ERG MISSEN! 🐦

kerkuil

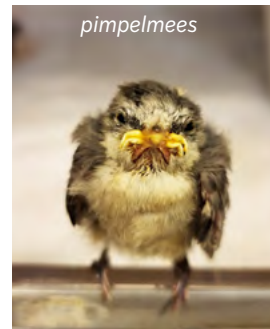
staartmezen

meeuw met gebroken poot

steenuil

pimpelmees

kwikstaartjes

roodborstje

roodborst na goede verzorging

Veld waarnemingen

.....

Tekst: Wim Kooij

Foto's: Adri de Groot

mei | juni

rossefranjepoot

Allerlei weerrecords zijn weer gesneuveld in en kort na het broedseizoen. Met name het aantal zonuren was overweldigend. Vogels die we doorgaans met zon en het zuiden associëren, lieten zich opvallend vaak zien. Neem bijvoorbeeld de *flamingo*. Tijdens de gehele periode werd deze opvallende soort vrijwel dagelijks gemeld, met name op de Starrevaatplas en zo nu en dan in de Nieuwe Driemanspolder. Het ging meestal om drie exemplaren uit het tweede kalenderjaar, dus net of net geen jaar oud. Een *koereiger* vloog twee keer over bij de Vulkaan (12 en 29 mei) en 5 juli wat verder noordwaarts bij het Sparregat. Voor een verblijvend exemplaar moest je op 8 juli juist iets verder zuidwaarts zijn, in de 's-Gravenzandse Banken. Dat is ook de plek voor een grote kans op een treffen met een *kleine zilverreiger*, soms wel vijf exemplaren, zoals op 12 juli. Verder zijn vooral de Nieuwe Driemanspolder en Lentevreugd plekken met een grote trefkans. De *grote zilverreiger* zien we tegenwoordig op steeds meer plekken waar de combinatie water en grasland enige substantie heeft. Toch is het nog relatief nieuw dat ze ook opduiken op landgoederen aan de stadstrand — zoals op 14 juli in Clingendael.

Dit voorjaar was er een opmerkelijke invasie van *hoppen* in Noordwest-Europa, vooral in Groot-Brittannië en Ierland, met meer dan 150 exemplaren die werden gesignaleerd op 122 locaties. Deze noordelijke trek is uitzonderlijk en wordt veroorzaakt door aanhoudende hogedrukgebieden en zuid-

oostenwinden die de vogels verder dan normaal drijven. Ook in Meijendel werden regelmatig de karakteristieke 'hoep-hoep'-roepen gehoord, vooral nabij de Oude Rijs en Blankenburg. Sommige waarnemers konden genieten van een exemplaar dat zich redelijk onverstoorde ophield op grasveldjes niet ver van de boerderij Meijendel en er zijn aanwijzingen voor meerdere hopen in het duin. Op verzoek van Dunea zijn de waarnemingen op Waarneming.nl al snel afgeschermd.

En dan is daar ook nog eens de *bijeneter* – de zeer kleurrijke verschijning die in dit rijtje beslist niet mag ontbreken. Het begon al vroeg in het seizoen: op 26 april werden twee overvliegende exemplaren gezien bij de Vulkaan. Op 1 mei vloog er ten minste één over de Vruchtenbuurt, en op 11 mei volgde een waarneming langs de zeereep ter hoogte van de Prinsenbergh. Daarna kwamen er nog heel wat meldingen uit de duinen ten noorden van Den Haag. Deze werden echter op Waarneming.nl vrijwel direct vervaagd, iets wat ondergetekende zelf pas op 5 juli ondervond na het geluk te hebben er één (overvliegend) te zien. Op Lentevreugd was de trefkans ondertussen aanzienlijk, met soms wel zeven exemplaren tegelijk en zeker hier ook de mogelijkheid om verblijvende individuen te spotten.

In dit rijtje past natuurlijk ook de *wielewaal*. De 'r' zat nog in de maand toen zich een vroegertje liet horen – of liever

gezegd: zien. Op 26 april gleed een wielewaal over de Helmduinen. Vroeg in het seizoen, en al meteen een vleugje zomergloed boven het duinlandschap. Op 2 mei volgde een tweede waarneming, deze keer boven Solleveld. Wederom geen zang nog, het betrof een overvlieger. Precies een week later klonk wel het 'dudeljoho'. Zowel in het Westduinpark, de Bosjes van Pex als de Vallei van Meijndel klonk het wijsje van de verborgen operazanger. De dagen daarna bleven waarnemingen van de *wielewaal* volgen: op 10 mei bij de Wassenaarse Slag en een nieuwe topdag op 12 mei. Wederom in de Vallei Meijndel en even verderop in zowel Voorlinden als het poëtisch genaamde Violendel werden meldingen gedaan. Daarna volgden nog waarnemingen in onder andere Ockenrode, bij het Sparregat en Duivenvoorde. Vanaf juni wordt de *wielewaal* nog mondjesmaat gezien. Uiteindelijk blijkt het voor een groot deel toch te gaan om doortrekkers.

flamingo's

kleine zilverreiger

De eerste *nachtzwaluw* liet zich horen op 16 mei, diep in de schemering bij Waalsdorp. Een mysterieuze roep, onmiskenbaar en eigenlijk ook wel wat buitenaards. Op 28 mei, even na zonsondergang, volgden nieuwe meldingen vanuit Waalsdorp en in de buurt van het Pompstation. Het snerpende, mechanisch klinkende geluid, alsof het ergens zweeft tussen een piepende katrol en een tropische vogel, was op zwoele juniavonden veel vaker te horen. Gaandeweg werd duidelijk dat het niet om één zwervend mannetje ging, maar om ten minste twee territoria, zo'n 200 meter van elkaar verwijderd, alleen al in Waalsdorp.

Tussen 11 en 13 juni werd een groep van twaalf *vale gieren* opgemerkt op diverse plekken binnen de driehoek Rotterdam-Katwijk-Naaldwijk. Ook boven Den Haag werden ze gezien, waar meerdere vogelaars op deze warme dagen konden genieten van hun indrukwekkende vlucht — zelfs hoog boven het Malieveld. De *vale gier* wordt de laatste jaren steeds vaker in Nederland gespot. Alleen al in juni cirkelden er naar schatting minimaal 24 exemplaren hoog boven het land, speurend naar kadavers met hun scherpe ogen. Deze toename in waarnemingen hangt direct samen met klimaatverandering: steeds meer *vale gieren* durven zich noordwaarts te begeven. Tegelijkertijd heeft de soort geprofiteerd van positieve ontwikkelingen rond de Pyreneeën, waar de populatie zich weer herstelt na een redelijk succesvol herintroductieprogramma.

vale gier

Foto: Judith van Wijk

Naast deze soorten die het zuidelijke gevoel tot een bijna koortsachtige intensiteit opvoeren, werden er nog tal van andere bijzondere waarnemingen gedaan. Hieronder een selectie van wat hoogtepunten.

Blijven we nog even bij de roofvogels, dan is de *roodpootvalk*, op 1 mei bij Vuurkaan, 5 mei Violendel en 12 mei in Rijswijk, de moeite van het vermelden waard. In Rijswijk was op deze datum ook een *zwarte wouw* present. Op 14 mei werd dezelfde soort overvliegend gezien in Lentevreugd en in de Leidschendammerhout. 13 mei vloog ook een *rode wouw*

R!NGFOTOFOCUS.nl

DE VERREKIJKERSPECIALIST VAN DEN HAAG

Swarovski ATX | STX | BTX

"De beste modulaire telescoop ooit!"

Alles op voorraad en demonstratie-klaar!

opticron

Thomsonlaan 96 | 2565 JE | Den Haag | 070-3638398 | denhaag@ringfotofocus.nl

noordwaarts, in eerste instantie opgemerkt bij de Vulkaan en later bij de Kikkerberg in Meijendel. Een *visarend* werd op verschillende plaatsen gezien op 13 mei, precies een week later bij de Prinsenberg.

Zelf heb ik een groot zwak voor de *fluiter*. Op 27 april werd er een gemeld in Voorlinden, op 30 april was het raak in de Uithof, en vanaf 3 mei volgde aanwezigheid van ten minste een maand in de vallei Meijendel. Toen ik daarvan hoorde, sprong ik de volgende ochtend vroeg op mijn fiets om zijn weemoedige, melancholieke zang zelf te kunnen horen. Verder kwamen er fluitermeldingen uit Ockenburgh (11 mei), de Kleine Pan (13 mei) en in diezelfde periode ook enkele dagen bij de Ganzenhoek.

5 mei vlogen twee *morinelplevieren* noordwaarts langs de zee. 11 mei was de laatste dag dat de *bronskopeend*, die langere tijd in en rond de Nieuwe Driemanspolder verbleef, werd waargenomen. Dit was ook de dag dat een *draaihals* overvliegend bij de Vulkaan werd gezien. Een dag later was een *grote karekiet* aanwezig bij de Prinsenberg. De in onze contreien tegenwoordig zo gemiste *zomertortel* vloog op 13 mei, 31 mei en 19 en 20 juni over de Vulkaan. Op 28 mei en op 3 juni meldde een *roodmus* zich in het duin. Vanaf die datum nam ook het aantal waarnemingen van *kruisbekken* toe, vooral bij de Ganzenhoek.

Horden vogelaars kwamen in actie toen een wijfje *Balearse roodkopklauwier* aanwezig was in Lentevreugd. Officieel is dat een ondersoort, die voor de derde keer in Nederland werd gezien. Deze verbleef daar van 14 tot 18 mei. Voor een indrukwekkend contingent van vogelaars aanleiding om die kant op te gaan. Opmerkelijk is dat op die dag ook de 'gewone' (niet echt natuurlijk) *grauwe klauwier* aanwezig was en alleen al op waarneming.nl 114x wordt gemeld (en de Balearische Roodkop 155x). De grauwe was er ook op 20 juni. *Reuzensterns* trokken door tussen 18 mei en 21 juni, vooral vanaf de Vulkaan werden ze gedetermineerd. Op 3 juli werd een verblijvend exemplaar gezien bij Starrevaart. Maar wie op zeker wilde spelen om een reuzenstern te zien moest in

Foto: Rob Keulemans

spreeuw

de Nieuwe Driemanspolder zijn, waar een vogel de gehele periode (al vanaf 13 april) aanwezig was.

8 juni werd de altijd lastige *noordse pijlstormvogel* over zee gespot. 11 juni was de dag om een *rosse franjepoot* te ontmoeten en wel bij de Starrevaartplas. Tussen 22 en 25 juni zaten er twee *steltkluten*, eveneens bij Starrevaart.

12 juli vloog er een tweetal *zwarte ooievaars* over, eerst opgemerkt in Berkheide en later ook in het Regentessekwartier en de Vogelwijk.

Laten we afsluiten met leuk nieuws over twee 'gewone' soorten, allereerst de *gierzwaluw*. Deze weet steeds meer door de HVB opgehangen nestkasten te vinden, wederom in Archipel. En dan is er nog de *spreeuw* — ooit een bron van vrolijk rumoer in bos en duin tijdens het broedseizoen, vooral als de jongen half mei opgewekt bedelen en babbelen in nestholten. Sinds eind vorige eeuw is die vertrouwde klank daar langzaam verstomd. Des te mooier is het dat er, voor het eerst in lange tijd, weer een broedpaar is aangetroffen bij golfterrein Duinzicht. 🐦

bronskopeend

In Oxonia zag ik een vliegende rat...

Tekst: Foeke Zeilstra - Foto's: A. Chan, Thé O. Kev en Foeke Zeilstra

Oxonia is afgeleid van de oude Latijnse naam voor Oxfordshire, een graafschap ten westen van Londen.

Samen met Berkshire en Buckinghamshire zijn het gebieden waar menige Britse misdaadserie werd en wordt opgenomen. Oudere als de Midsomer Murders, Lewis en Inspector Morse, maar ook recentere.

Het is een fraai en rustig gebied waarin de Thames traag langs lieflijke dorpjes richting Londen stroomt. We verkenden het vanuit Hembleton, vlak bij Henley on Thames.

The Stag

In Britse pubs kom je altijd wel een excentrieke kolonel, schrijver, boer of wetenschapper tegen. En meestal hebben ze nog een goed verhaal ook. In 'The Stag & Huntsman' was het niet anders. Een van de regulars vertelde me over Sir John Paul Getty II. Een telg uit de Amerikaanse olie-miljardairs familie die uit liefde voor Engeland de Britse nationaliteit verwierf en vlakbij was komen wonen. JPG's leven in de jaren 60 en 70 was dat van seks, drugs en rock and roll. Hij was bevriend met Mick Jagger die hem de liefde voor cricket bezorgde. En niet alleen voor sport... JPG liet

zich echter succesvol behandelen voor zijn alcohol- en drugsprobleem en kocht Wormsley Park, een fraai landgoed bij Stokenchurch in Buckinghamshire. Hij steunde met miljoenen ponden verschillende musea en bouwde een bijzondere boekencollectie op. En, zo bezwoer de verteller in The Stag me, het was ook nog

eens 'a very kind, well liked chap. Married a Dutch girl you know'. Dus hieven we het glas op JPG II. En mogelijk nog een tweede...

'We just have to look at the skies'

Eenmaal buiten cirkelden tientallen roofvogels boven ons hoofd. Aan de gevorkte staart zag ik dat het rode vrouwen waren. Mijn nieuwe vriend zei: 'Wij hoeven hier niet naar een museum om John Pauls goede daden te zien. Here we just have to look at the skies. De vogels boven ons zijn 'red kites', Sir Pauls geschenk aan de Chilterns, maar inmiddels aan het hele land.' Hij klonk aandoenlijk aangedaan. Zijn opmerking intrigeerde me en ik vroeg me af hoe het zat.

Extinction rebellion

De rode wouw was in het UK van eind jaren 80 praktisch uitgestorven. Honderden jaren roofvogelvervolging en fanatieke eierverzame-

De rode wouw

Het is een elegante vlieger. De wouw eet vooral aas - 'we call them flying rats' leerde ik in de pub - maar is flexibel in zijn menukeuze. Houdt van open landschappen met heuvels. Rustige zweefvlucht, maar in actie een behendige luchtacrobaat. Kenmerkend is de diep gevorkte, lange staart en de slanke, naar achteren gebogen vleugels. Spanwijdte: 1,5 tot 1,7 meter. De kleur is een fraai rood bruin, de kop is licht gestreept en grijs. De roep is een ijl fluitend 'wie-oh' of 'wie-ee'. De middeleeuwse naam bij ons was 'wuwe'. Wouw is een klanknabootsing. Als een van de weinige roofvogels broedt hij

in kolonies. De rode wouw komt vrijwel alleen in Europa voor en is in Nederland steeds vaker te zien. Boven Den Haag wordt hij regelmatig gerapporteerd. Vanaf 2010 zijn er voor het eerst in 40 jaar weer broedgevallen in Nederland. SOVON stelt het aantal Nederlandse broedparen in 2024 op 41.

laars waren de oorzaak. Alleen diep in Wales broedden nog twee of drie paren. JPG II kwam in opstand. Extinction? Dat nooit! Sir John Paul zocht contact met de RSPB – de Britse vogelbescherming – en samen maakten ze een plan om deze fraaie roofvogel te herintroduceren. In juli 1990 werden twee vogels uit Wales en 11 uit het Spaanse Navarra vrijgelaten in de Chilterns. Een jaar later volgden nog eens 15 vogels van dezelfde komaf. En in 1992 en 1993 werden nog eens 20 vogels per jaar uit Navarra en Aragon vrijgelaten. De vogels kwamen als kuikens naar Engeland en werden na een korte quarantaine losgelaten. Deze aantallen bleken genoeg om een levensvatbare populatie op te bouwen. Al vanaf 1991 broedt de rode wouw weer in het wild. In 2020 werden in het hele UK zo'n 1800 broedparen geteld. Dat komt neer op zo'n 7 tot 8% van het aantal rode wouwen in de wereld! Het sprak voor Sir John Paul Getty vanzelf dat hij de kosten van het herintroductie programma voor zijn rekening nam.

De (over)bezorgde vader

Net als veel ouders maak ik me regelmatig zorgen of we onze kinderen niet te veel verwennen. Achterliggende zorg is natuurlijk dat ze niet moeten opgroeien met het idee dat geld in eindeloze hoeveelheden bij ouders op de rug groeit. En of ze wel beseffen dat ze zich moeten inspannen als je verder wilt komen... Maar het verhaal van mijn pub vriend over Sir John Paul Getty II stelde me gerust. Want als er nu iemand materieel verwend wordt in zijn jonge jaren, is het wel een miljardairs kind. En wat zien we in Sir John Paul Gettys leven? Hij leek af te stevenen op een vroege dood door verdriet, drank en drugs. Maar JPG hervond zich, gaf richting en zin aan zijn leven. Dus als het hem lukte - en onze JP moest van ver komen - komt het ook vast goed met onze kinderen... 'Ja, pakt u die Sony Playstation 5 maar in mevrouw en nog een paar games graag' hoor ik junior in gedachten zeggen. Maar dat had hij gedroomd...

12 tot 16 mei 2025

Geslaagde HVB-Texelreis

Tekst en foto's: Henk Wardenaar

We verzamelen met tien deelnemers op maandag 21 mei bij het station Mariahoeve en vertrekken naar Texel. Langs het Noordhollandsch Kanaal zien we de mooie stolpboerderijen aan de overkant liggen en vlotbruggen kruisen het kanaal. Er is nauwelijks wachttijd bij de boot en vanaf het bovendek hebben we een mooi uitzicht, zowel op de marinehaven met enkele marinevaartuigen als op het naderende eiland.

Als eerste staat de Mokbaai op het programma. Daar is een militaire oefening gaande en de militairen sjouwen met zware (tent)palen en kisten. Ze waken over onze veiligheid. We zien enkele lepelaars overvliegen, maar de broedplaats is nauwelijks zichtbaar. Wel zien we (geoorde) futen en kluten. In het struweel laat een nachtegaal zich horen.

De bungalows zijn ruim en het restaurant heeft een goede menukaart. Eerst borrelen we uitgebreid en gezellig bij de bungalow van Rita Mens. Zij verzorgt ook het ontbijt en de lunch voor ons, heerlijk allemaal. Dank! Daarna laten we ons het eten goed smaken in het restaurant van het park.

Dinsdag is een wandeldag. Het plasdrasgebied Utopia is om de hoek naar het noorden. De kluten hebben jongen die al zeer ondernemend op stap gaan om hun eigen eten te verzamelen. Wel zorgt pa- of moe-kluut ervoor dat er geen kapers op de kust komen. Visdiefjes en grote sterns vliegen krijsend over, op weg naar de Waddenzee om te vissen of op de terugweg naar hun nest met een snavel vol vis. Lepelaars wroeten/snavelen door het water met een slikbodem op zoek naar lekkers. Natuurmonumenten heeft een heel mooie voorlichtingscaravan staan die door twee vrijwilligers

bemand wordt. Ze geven tekst en uitleg. Door hun telescoop zien we eiders slapend op een gras-/zandbank verderop. De buitendijkse schorren herbergen onder andere (rosse) grutto's, kanoeten en rotganzen. Lepelaars vliegen over naar hun nesten ver weg.

's Middags gaan we naar De Mok in het zuiden. Een markante molen geeft aan waar de plassen liggen. Een familie eider-eend met vijf jongen ligt in de luwte van de dijk te zonnen. 's Avonds gaan we op zoek naar de baltsende houtsnip en de nachtzwaluw. Na enig wachten laat de houtsnip zijn bijzondere vlucht zien en horen. Ook de nachtzwaluw is van de partij. Heel bijzonder, deze geluiden in de stille avond.

Woensdag doorkruisen we De Slufter, een gebied waar het getij binnen de duinen vrij spel heeft. Naast bergeend zien we hier ook kiekendieven en een kolonie dwergsterns. Het restaurant voorziet ons van de broodnodige koffie met taart. Als vogelaar is het nodig de inwendige mens goed te verzorgen. Het duinmeer in De Muy ziet er heel anders uit, zoet water is hier de basis van de begroeiing en Schotse hooglanders verzorgen met hun grazen het snoeiwerk, waardoor een open landschap ontstaat. ►

kluut met jongen

jonge kluten

lepelaar

Donderdag rijden we naar de polder Waal en Burg. We ontdekken een roodhalsgans, maar niet duidelijk is of het een ontsnapt of wild exemplaar is. Kluten en een groenpootruiter bevolken de sloten. Het bezoekerscentrum De Marel van Natuurmonumenten biedt een prachtig uitzicht op de polder en er is lekkere koffie met appeltaart. Er is een uitgebreide winkel met boeken, beeldjes en snuisterijen.

Een deel van de groep gaat naar Ecomare en bewondert de zeehonden en de tentoonstelling. Het andere deel doorkruist het duingebied De Dennen. De oogst is mager, wellicht door de harde wind.

's Avonds lukt het ons nog een keer om de baltsende houtsnip te zien, het blijft bijzonder om zijn ratelende vlucht te horen en te zien. Dank aan Ton Haase dat hij ook deze plek ontdekte en dat hij ons de geluiden van veel vogels wist te vertellen.

Vrijdag is alweer de laatste dag van onze midweek. We gaan via de zuidoostkust naar de boot. In Wagejot nestelen duizenden grote sterns die voortdurend overvliegen van en naar de Waddenzee. De kluut die haar jongen verwarmt heeft opeens een heleboel poten. In Oudenschild heeft het museum lekkere koffie met taart. De nieuwe Prins Hendrik-zanddijk is mooi ontworpen, maar de grote sterns zitten

grote sterns

wel heel ver weg. Het uitzichtpunt met de imposante luifel biedt een mooi uitzicht op de zanddijk en de skyline van Den Helder.

We halen de boot van 3 uur en zijn in de namiddag weer thuis.

Het was een afwisselende reis waar we veel gebieden en vogels van Texel gezien hebben. De bungalows waren comfortabel, het restaurant was goed en de deelnemers vormden een gezellige groep. Kortom: een geslaagde reis. 🐦

Verenigingswinkel de Wulp

Raamstickers wit en zwart 3 stuks € **5,00**

Serviesgoed met vogelafbeeldingen vanaf € **4,50**

Vogelparaplu € **10,00**

Voersystemen (diverse soorten) v.a. € 12,50
Raamstickers wit en zwart - 3 stuks voor € 5,00
Vogelkaarten v.a. € 1,50
Drinkfles € 6,50
Haags dierenkwartet € 10,00
Vogeltas € 5,00
Vogelsleutelhanger (diverse maten) v.a. € 6,50
Diverse wintervoerartikelen v.a. € 2,50

Finn-stick (verrekijker handstatiefje) € 25,00
Glasblok met vogelsilhouet € 7,50
Aluminium plaatje voor mezenestkast € 2,00

Veel modellen duurzame nestkasten, egelhuizen en fauna-trappen (jaarrond).

Informatie: www.haagsevogels.nl

Bestellen: info@haagsevogels.nl

Vogelopvang De Wulp | De winkel is geopend op de 1e zondagmiddag van het kwartaal tijdens de open middag van de vogelopvang van 13.00 tot 16.00 uur. Zie voor data van de open middagen www.vogelopvangdewulp.nl

Heliotrooplaan 15 | 2555 MA Den Haag | Telefoon: 070 - 323 15 68 | IBAN: NL83 INGB 0005 0926 75 t.n.v. Vogelasiel De Wulp | E-mail: info@vogelopvangdewulp.nl | Website: www.vogelopvangdewulp.nl | [/vogelopvangdewulp](https://www.facebook.com/vogelopvangdewulp) [/dewulp](https://www.instagram.com/dewulp)

CONTACT DeWulp

Bestuur

Foeke Zeilstra voorzitter
Jeroen Melcherts secretaris
Rob de Jong penningmeester
Frits IJzendoorn lid
John Woudstra lid

Correspondentieadres bestuur

Heliotrooplaan 15, 2555 MA Den Haag
E-mail: info@haagsevogels.nl
Algemeen bankrekeningnummer
IBAN: NL12 INGB 0003 5861 85
Functionaris privacybescherming
Jeroen Melcherts

Ledenadministratie

Aanmelden nieuwe leden, adreswijzigingen en contributiebetaling kunt u terecht bij de ledenadministratie:
Rob de Jong tel. 070 - 352 29 40
e-mail: hvbledenadm@gmail.com

Contributie

Volwassenen min. € 17,50 p.j.
Gezinsleden € 7,- p.j.
jeugdleden tot 18 jaar gratis;
lidmaatschap voor het leven:
min. € 300,-.

Betaling op:
IBAN NL49 INGB0000 275200
t.n.v. Haagse Vogelbescherming.

Commissie Excursies en Lezingen (CEL)

Voor informatie: Ernie Kraal
tel. 06 - 42 83 42 51 of
Lianne Kusse, tel. 06 25 054 9 76
E-mail: excursieshvb@haagsevogels.nl

Commissie Veldwerk

Contactpersoon:
Boudewijn Schreiner, tel. 06 19 77 88 93

Haagse Vogelbescherming digitaal

E-mail: info@haagsevogels.nl
www.haagsevogels.nl
www.vogelopvangdewulp.nl
f /HaagseVogels
f /vogelopvangdewulp
i /haagsevogels
i /vogelopvangdewulp
tel. 070 - 323 15 68

Alarmnummers Milieuzaken

Voor spoedeisende zaken als
kappen en snoeiwerkzaamheden in
de broedtijd
Wet natuurbescherming:
0888 333 555 (24/7)

Den Haag noord: Adri Remeus,
tel: 06 - 53 42 56 02

Den Haag zuidwest: Ruud van der
Waard, tel: 06 - 47 46 01 59

Leidschendam-Voorburg: Martin van
de Reep, tel: 06 - 54 75 89 50

Colofon

De Wulp is een kwartaaluitgave van de Haagse Vogelbescherming die gratis wordt toegezonden aan de leden.

Fotografie

Adri de Groot, Tom Loorij, Boudewijn Schreiner, Vogelopvang De Wulp, Caroline Walta, Foeke Zeilstra e.a.

Foto's

Wat betreft ingezonden foto's geldt het volgende. De keus van foto's ligt bij de redactie. De kwaliteit en de beschikbare ruimte bepalen of ze wel of niet worden geplaatst. Incidenteel zullen foto's worden bijgesneden. Foto's met toevoegingen in de foto zoals namen, copyright-tekens e.d. worden niet geplaatst. De namen van de fotografen worden in het colofon vermeld.

Kopij

Inleveren artikelen voor De Wulp zo spoedig mogelijk, maar uiterlijk op 15 oktober 2025.

Redactie

Foeke Zeilstra
Judith van Wijk
Leonie Jansen
Loes Loorij (corrector)
E-mail: dewulp@gmail.com

De redactie behoudt zich het recht voor ingezonden artikelen te redigeren, in te korten of niet te plaatsen. Auteurs zijn verantwoordelijk voor de inhoud van hun bijdragen. Publicatie betekent niet dat de daarin vermelde meningen het inzicht van de redactie of van de vereniging weergeven.

Vormgeving en druk

Pasmans Drukkerij Den Haag
Oplage: 1100 exemplaren
Papier: Chloor- en zuurvrij FSC-gecertificeerd papier.

Schenken of nalaten aan de Haagse Vogelbescherming

De Haagse Vogelbescherming ontvangt op generlei wijze subsidie voor haar werk en is dus afhankelijk van de contributies en giften van haar leden. Als u van mening bent dat ons werk voor de opvang van vogels waardevol is, dan vragen wij u ons financieel te ondersteunen.

U kunt dat doen door een (periodieke) schenking of door de Haagse Vogelbescherming in uw testament op te nemen.

De HVB is een non-profit organisatie met ANBI-status. Dat wil zeggen dat giften en legaten doorgaans aftrekbaar zijn voor de belasting. Uitgebreide informatie over schenkingen vindt u op onze website: www.haagsevogels.nl onder het kopje Schenken bij Vereniging.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met onze penningmeester, de heer Rob de Jong (telefoon 070 - 352 2940); hij helpt u graag.

